

VIVES

RESEARCH CENTER FOR REGIONAL ECONOMICS

VIVES
BELEIDSPAPER

MEI 2019

De evolutie van het profiel van de Vlaamse kandidaten voor de Kamerverkiezingen van 1987 tot en met 2019

Gert-Jan Put

KU Leuven, VIVES

Bart Maddens

KU Leuven, Instituut voor de Overheid

KU LEUVEN

BELANGRIJKSTE RESULTATEN

- De **gemiddelde leeftijd** van de kandidaten voor de Kamerverkiezingen in 2019 is **44,5 jaar** en ligt daarmee iets lager dan bij de vorige verkiezingen.
- Achter dit stabiel gemiddelde gaat er wel een **duidelijke stijging** schuil **van zowel jonge (tot 30 jaar oud) als oude (61 jaar en ouder) kandidaten**. In 2019 bedraagt het aandeel jonge kandidaten 19%. **Nooit eerder was dit percentage zo hoog**. Ook het aandeel oudere kandidaten bereikt met 12,1% een recordhoogte.
- **Groen heeft in 2019 met 29,5% veruit het hoogste percentage jongeren** op de Kamerlijsten, gevolgd door sp.a (21%) en Open Vld (19,4%). Een kandidaat van Groen is gemiddeld 42 jaar oud. Vlaams Belang heeft dan weer veruit de meeste oudere kandidaten (28,1%). Een kandidaat van Vlaams Belang is gemiddeld 50,5 jaar oud.
- Er staan steeds minder uittredende parlementsleden en ministers op de Kamerlijsten. Net zoals in 2014 zijn er amper regionale parlementsleden die proberen om naar de Kamer over te stappen.
- Ook in 2019 blijven **bedienden en kaderleden de belangrijkste beroepscategorie (32,7%)**, gevolgd door zelfstandigen en vrije beroepen (19,7%). De niet-actieven (hoofdzakelijk gepensioneerden en studenten) vormen de derde belangrijkste groep met 14,5%. Het percentage onderwijzers en ambtenaren wordt sinds 1987 steeds kleiner, en bedraagt in 2019 10,2%.
- **Het aandeel arbeiders op de Kamerlijsten neemt licht toe**, vooral omwille van een **opvallende stijging bij Vlaams Belang** (van 8% in 2014 naar 9,9% in 2019) **en sp.a** (van 0,9% in 2014 naar 5% in 2019). **De arbeiderspartij bij uitstek is echter PVDA**, dat niet minder dan 16,5% arbeiders telt onder haar kandidaten.
- In 2019 heeft **N-VA (30,2%) nipt meer kandidaten die een zelfstandig of vrij beroep uitoefenen op de Kamerlijsten dan Open Vld (29,9%)**.
- **PVDA is ook de partij met de meest verstedelijkte Kamerlijsten**: meer dan de helft (52,2%) van haar kandidaten is afkomstig uit een centrumstad. Ook sp.a (28,7%), Groen (25%) en Vlaams Belang (22,1%) scoren op dit vlak een stuk hoger dan de andere Vlaamse partijen.

INLEIDING

In deze nota gaan we na in hoeverre het profiel van de huidige kandidaten voor de Kamerverkiezingen in dezelfde lijn ligt van de profielen bij alle vorige Kamerverkiezingen sinds 1987. De variabelen die we daarbij in kaart brengen zijn de leeftijd, het beroep, de woonplaats en het al dan niet bekleden van een politiek mandaat op nationaal niveau. De analyse betreft de Vlaamse partijen die aan alle verkiezingen sinds 1987 hebben deelgenomen en zetels haalden: CVP/CD&V, PVV/VLD/Open Vld, SP/sp.a, Agalev/Groen, Vlaams Blok/Belang en VU/VU-ID/N-VA.¹ De analyse heeft betrekking op in totaal 9.314 kandidaatstellingen.

Ook voor PVDA verzamelden we gegevens over de kandidaten op de Kamerlijsten van 2019.² Aangezien we echter voor deze partij niet kunnen vergelijken met vorige verkiezingen, laten we ze weg uit de lange termijnvergelijking die we presenteren in de verschillende grafieken. We vermelden echter wel in de tekst waar PVDA sterk afwijkt van het algemeen resultaat van de andere partijen in 2019.

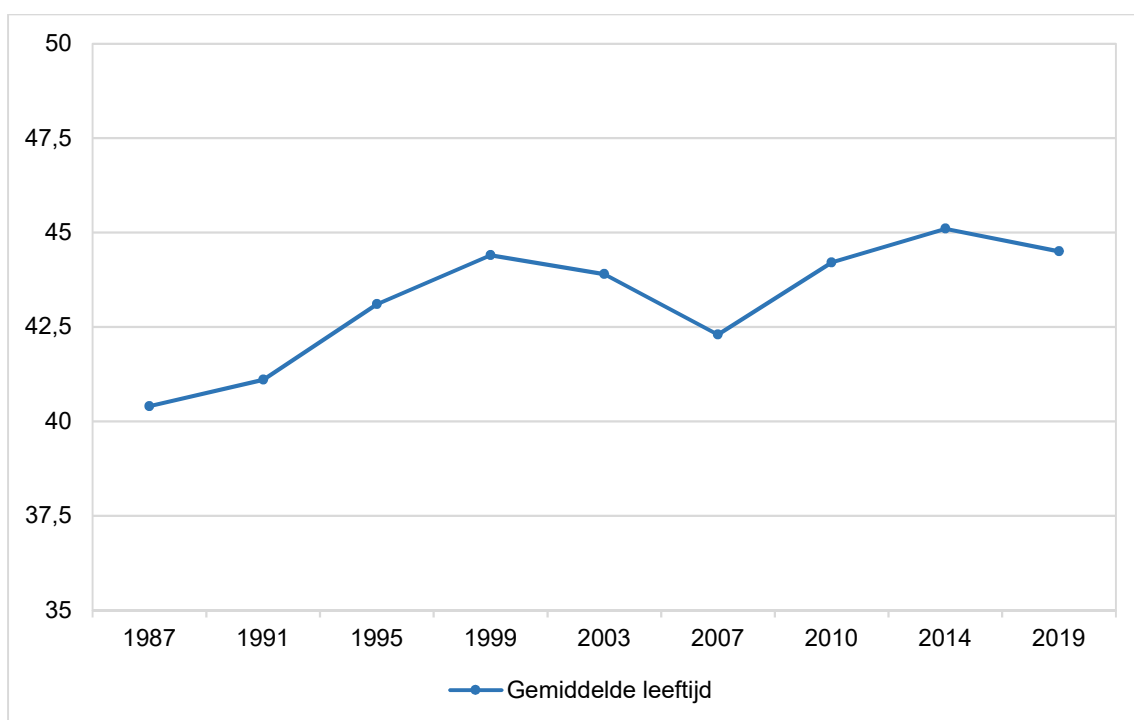
¹ We veroorloven ons de vrijheid om N-VA te beschouwen als opvolger van de Volksunie. Voor 2007 maken we een onderscheid tussen de N-VA-kandidaten en de CD&V-kandidaten op de lijsten van het kartel CD&V-N-VA.

² N-VA, PVDA, Vlaams Belang en Open Vld dienden in alle Vlaamse kieskringen en in Brussel volledige kandidatenlijsten in, en presenteren 160 kandidaten voor de Kamer aan de kiezer. CD&V heeft één opvolger minder voor de kieskring Brussel en landt op 159 kandidaten. Groen en sp.a vormen voor de kieskring Brussel een gezamenlijke lijst met hun respectievelijke zusterpartijen Ecolo en PS. Groen mag op die gezamenlijke lijst drie kandidaten aanleveren en heeft 139 Kamerkandidaten in 2019, sp.a heeft twee kandidaten en telt 138 kandidaten voor de Kamer.

1. LEEFTIJD

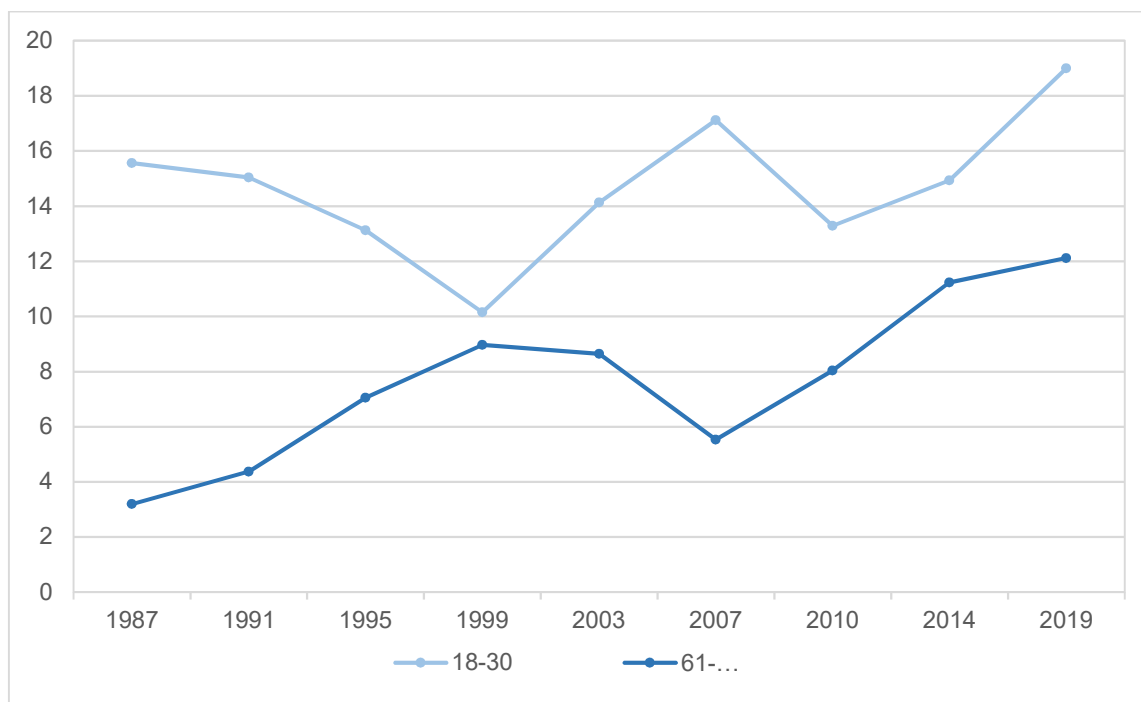
Zoals blijkt uit Grafiek 1, is de gemiddelde leeftijd van de kandidaten de voorbije 32 jaar gestegen met ongeveer 4 jaar. In 1987 was de gemiddelde kandidaat 40,4 jaar oud, vandaag is dat 44,5 jaar. Het gaat hier echter niet om een rechtlijnige trend. In 2003 en vooral 2007 leken de partijen geneigd om jongere kandidaten op de lijsten te plaatsen, waardoor de trend even keerde. In 2010 en 2014 was er opnieuw sprake van een veroudering, en ook in 2019 blijft het leeftijdsniveau historisch gezien relatief hoog.

Grafiek 1: Gemiddelde leeftijd van kandidaten op Kamerlijsten.

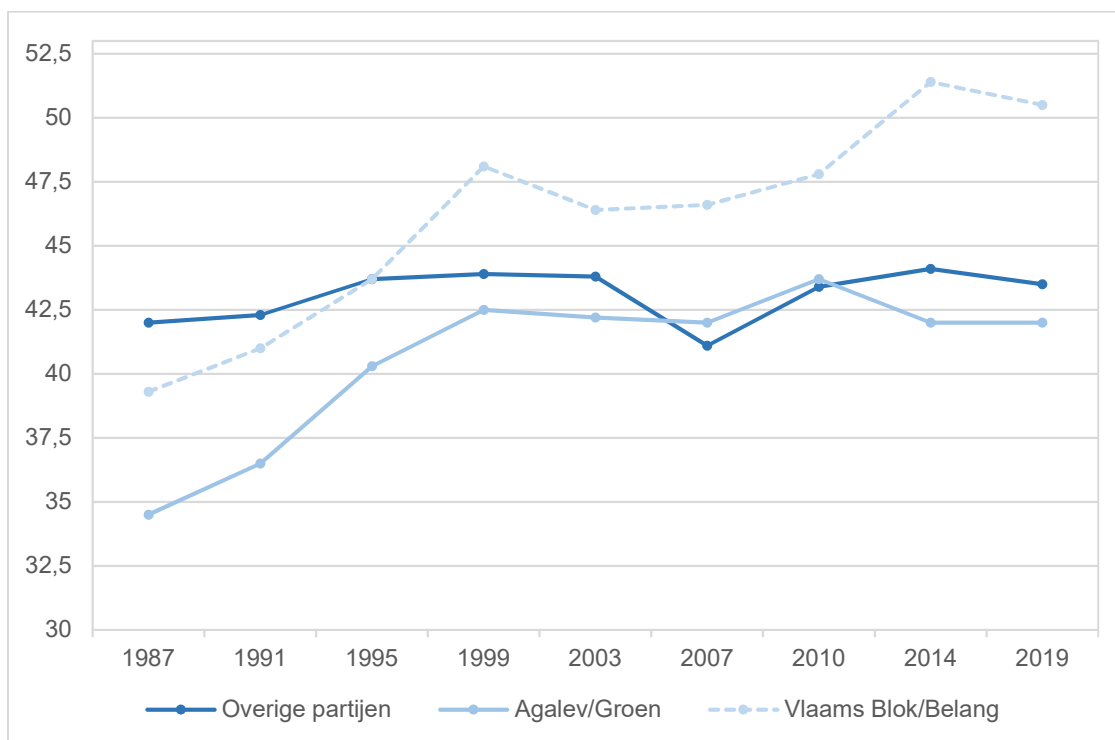
Zowel het percentage ouderen op de lijsten (61 jaar en ouder) als het percentage jongeren (30 jaar of jonger) neemt toe in 2019 (Grafiek 2). De oudere kandidaten gaan al sinds 2010 opnieuw in stijgende lijn, en in 2019 is 12,1% van de kandidaten op de Kamerlijsten ouder dan 60 jaar. Dit is 0,9 procentpunten meer dan in 2014 en 8,9 procentpunten meer dan in 1987.

De evolutie van het percentage jongeren leek lange tijd het spiegelbeeld van de ouderen. Zo zien we dat in 2010 een stijging van het aantal ouderen gepaard gaat met een daling van het aantal jongeren. Vanaf 2014 stijgt echter zowel het aantal jongeren als het aantal ouderen.

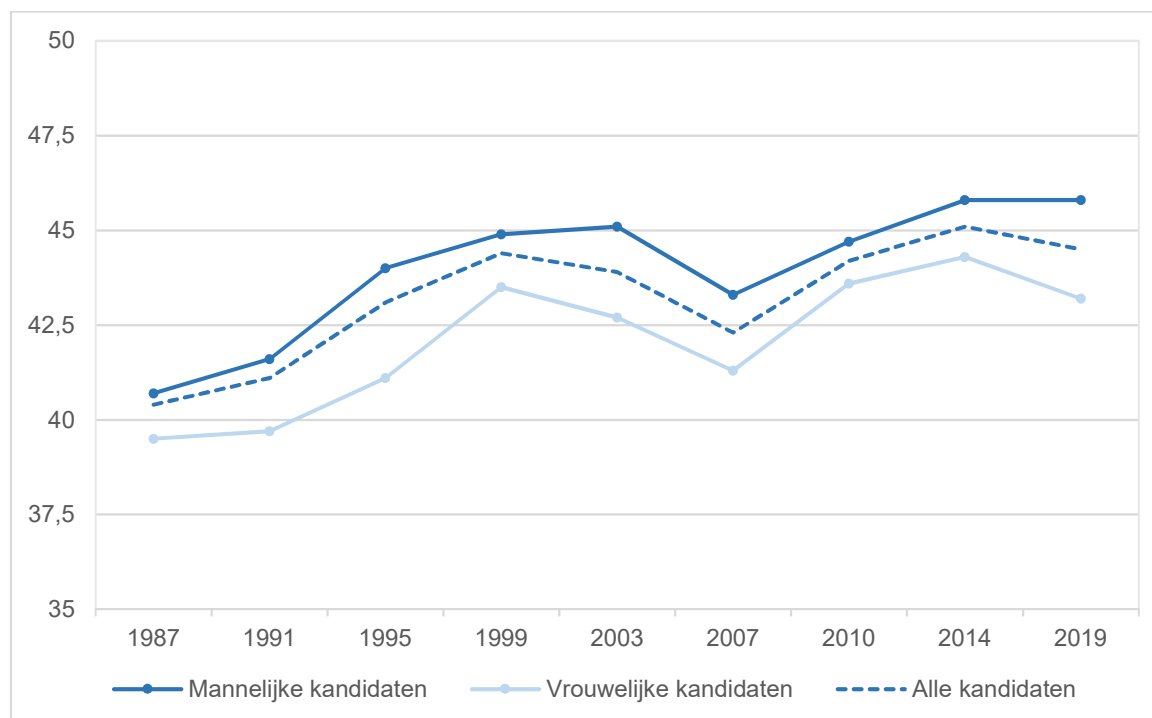
Grafiek 2: Percentage jongere (18-30 jaar) en oudere (61 jaar-...) kandidaten op Kamerlijsten.

Als we de leeftijdsevolutie in kaart brengen per partij (Grafiek 3), dan springen er traditioneel twee partijen sterk uit de band, namelijk Agalev/Groen en Vlaams Blok/Belang. Beide partijen pakten aanvankelijk uit met zeer jonge kandidaten. Maar naarmate die partijen zich in de daaropvolgende jaren consolideerden, verouderde hun kandidatenbestand gestadig. De kandidaten van Agalev/Groen zijn vanaf 2007 ongeveer even oud als die van de andere partijen, maar sinds de verkiezingen van 2014 is er opnieuw sprake van een zekere verjonging. Ook in 2019 zijn de Groen-kandidaten met een gemiddelde leeftijd van 42 jaar ongeveer anderhalf jaar jonger dan de kandidaten van de andere partijen. Groen heeft met 29,5% ook veruit het hoogste percentage jongeren op de Kamerlijsten, gevolgd door sp.a (21%) en Open Vld (19,4%).

Bij Vlaams Blok/Belang heeft de veroudering zich gestaag verder gezet, in die mate zelfs dat de kandidaten vanaf 1999 beduidend ouder zijn dan die van de andere partijen. Ook de Vlaams Belang-kandidaten van 2019 zijn gemiddeld 7 jaar ouder dan de kandidaten van andere partijen, al tekent er zich een lichte verjonging af. Een klein derde (28,1%) van de Vlaams Belang-kandidaten is 61 jaar of ouder. Slechts 11,9% is 30 jaar of jonger. De algemene veroudering van kandidaten die zich aftekent in vergelijking met 2010 (zie Grafiek 1) is dus bijna uitsluitend op rekening van Vlaams Belang te schrijven. Als we enkel kijken naar de curve voor de andere partijen in Grafiek 3 (dus zonder Groen en Vlaams Belang), dan zien we dat de gemiddelde leeftijd bijna constant rond de 44 jaar schommelt sinds 1995, met uitzondering van een kortstondige verjonging in 2007. Tot slot heeft PVDA in vergelijking met andere partijen een relatief oud kandidatenbestand, met een gemiddelde leeftijd van 45,2 jaar.

Grafiek 3: Gemiddelde leeftijd van kandidaten op Kamerlijsten, opgesplitst naar partij.

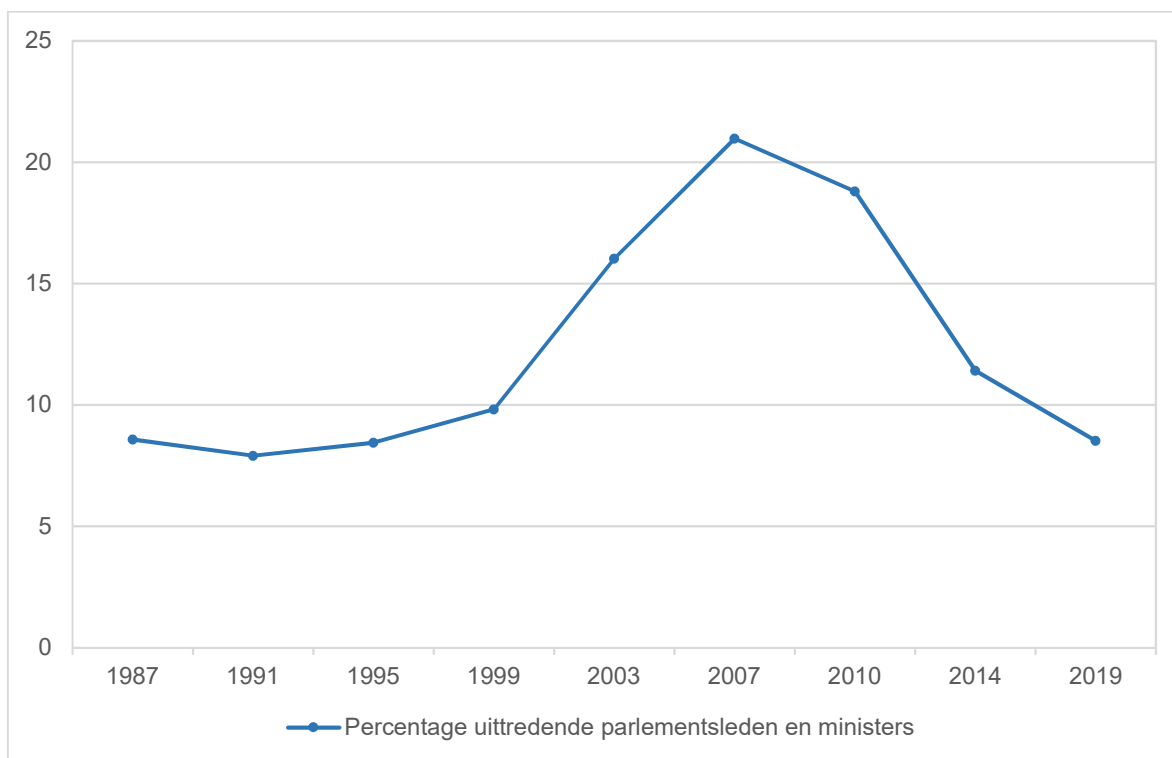
Net zoals bij alle vorige verkiezingen stellen we vast dat de vrouwelijke kandidaten over het algemeen jonger zijn dan de mannelijke (Grafiek 4). Voor deze verkiezingen is de gemiddelde leeftijd bij de mannen 45,8 jaar. De gemiddelde vrouwelijke kandidaat is 43,2 jaar. Mannelijke kandidaten zijn dus gemiddeld 2,6 jaar ouder dan vrouwelijke kandidaten. Dit leeftijdsverschil vertoont tijdens de voorbije 32 jaar opvallend weinig schommelingen, maar neemt in 2019 lichtjes toe.

Grafiek 4: Gemiddelde leeftijd van kandidaten op Kamerlijsten, opgesplitst naar geslacht.

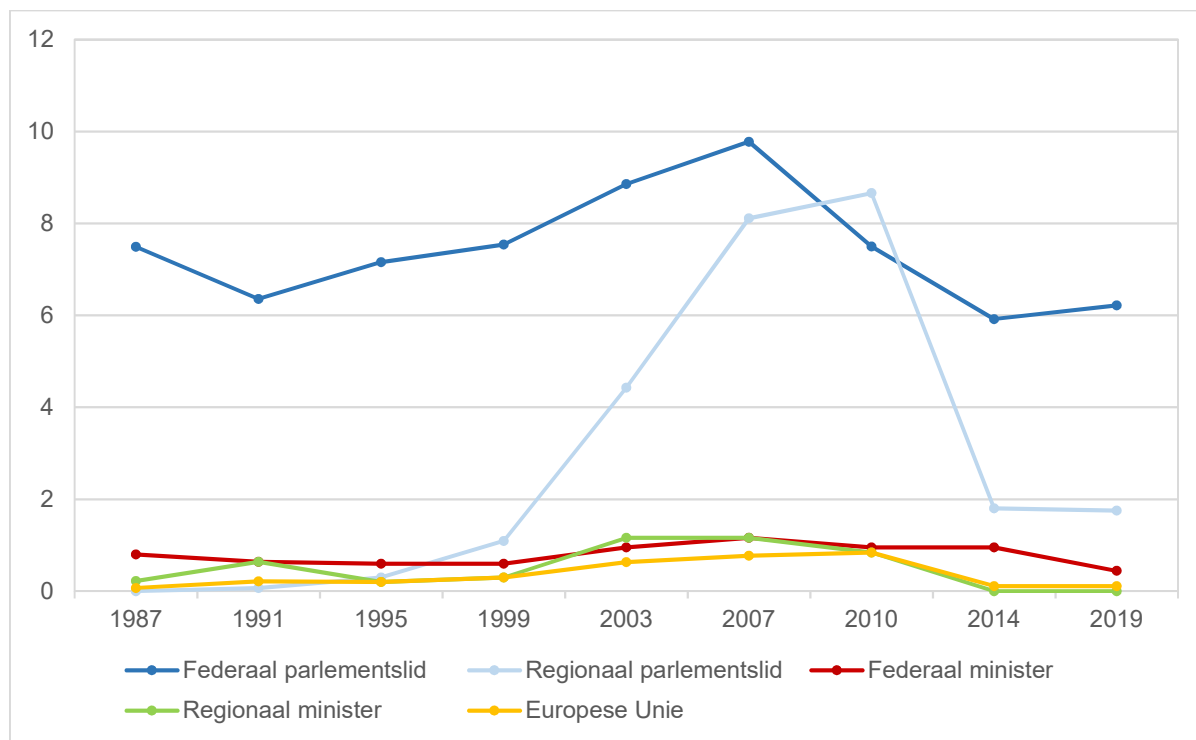
2. UITTREDENDE PARLEMENTSLEDEN EN MINISTERS

Het aantal uittredende parlementsleden en ministers³ op de Kamerlijsten valt in 2019 terug tot 8,5%, en daarmee wordt de dalende trend die al sinds 2010 bestaat verdergezet (zie Grafiek 5). Tussen 1999 en 2007 was er nog een sterke stijging van dit percentage ten gevolge van de ontkoppeling van de regionale en federale verkiezingen. Sinds deze verkiezingen weer samenvallen (in 2014), is het aantal uittredende parlementsleden en ministers in vrije val.

³ We definiëren de groep van uittredende parlementsleden en ministers zeer ruim: het gaat om alle kandidaten die hetzij uittredend parlements lid of minister zijn op het federale niveau, hetzij parlements lid of minister zijn op regionaal of Europees niveau. De rechtstreeks verkozen en gecoöpteerde Senatoren beschouwen we als uittredende federale parlementsleden, de gemeenschapssenatoren als regionale parlementsleden.

Grafiek 5: Percentage parlementsleden en ministers op Kamerlijsten.

Uit Grafiek 6 blijkt dat dit vooral te wijten is aan het lage aandeel regionale parlementsleden (1,8% in 2019) op de Kamerlijsten. Anders gezegd: Vlaamse volksvertegenwoordigers kiezen ervoor om terug op een Vlaamse lijst te gaan staan en zijn zelden te vinden op een Kamerlijst. Sinds 2014 geldt er een verbod om tegelijkertijd kandidaat te zijn voor de regionale en federale verkiezingen. Politici dienen een keuze te maken, en kiezen dan overwegend voor het bestuursniveau waarop ze eerder al actief waren.

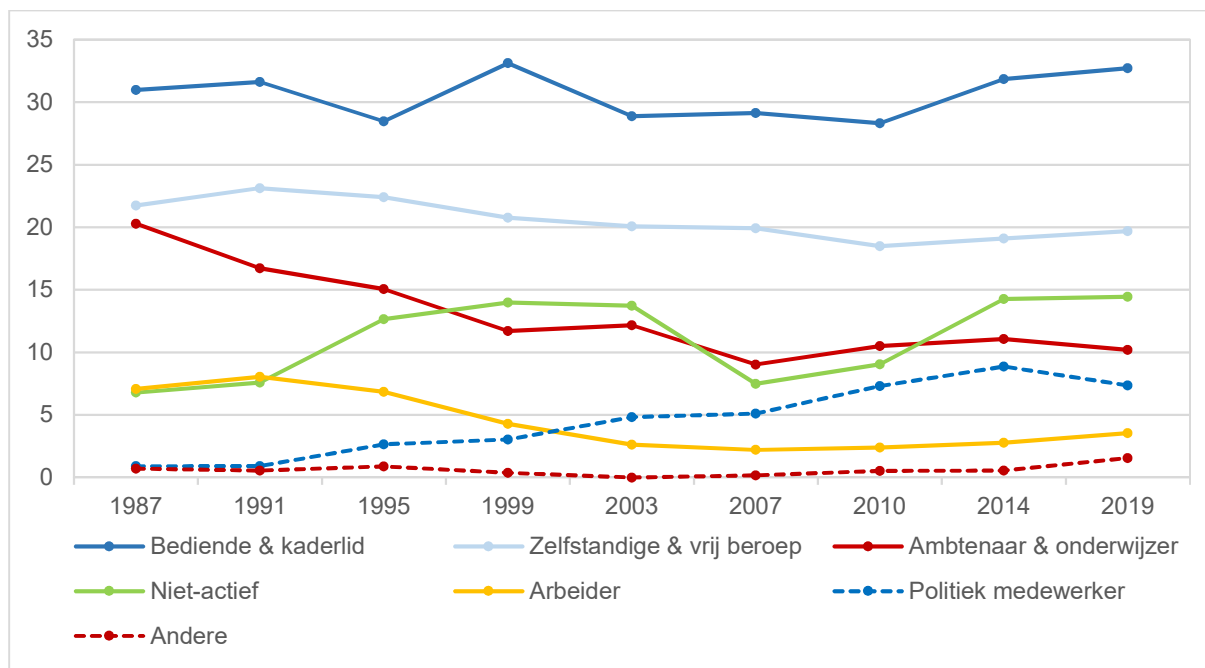
Grafiek 6: Percentage parlementsleden en ministers op Kamerlijsten, opgesplitst naar bestuursniveau.

3. BEROEP⁴

Wat betreft het beroepsprofiel van de kandidaten is er niet veel nieuws onder de zon (Grafiek 7). Net als bij vorige verkiezingen vormen de bedienden en kaderleden in 2019 veruit de grootste beroepsgroep (32,7%).⁵ Het aantal zelfstandigen en vrije beroepen (19,7%) blijft ook relatief constant ten opzichte van 2014. Wel opvallend is de toename van het aantal niet-actieven op de lijsten. Sinds 2007 is deze vrij heterogene groep van gepensioneerden, studenten, thuiswerkenden en werkzoekenden aan een opmars bezig, en in 2019 is ze met 14,5% een stuk groter dan de groep ambtenaren en onderwijzers (10,2%). Die laatste groep vertoont al sinds 1987 een dalende trend. Bij de vorige verkiezingen viel op dat de politieke medewerkers steeds talrijker werden; dit zijn kandidaten die werken voor de partij of voor een ministerieel kabinet. In 2019 lijkt deze groep dan toch te stagneren met 7,4%, iets lager dan de 8,9% in 2014.

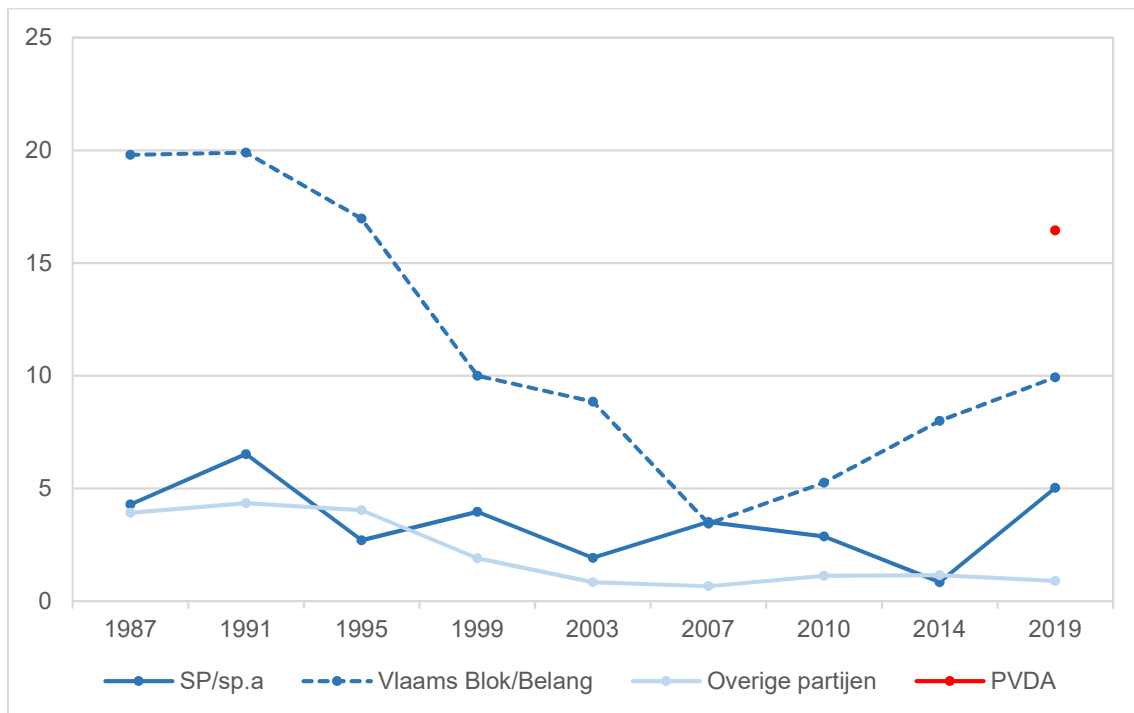
⁴ Voor de kandidaten van Groen in 2019 hebben we geen informatie over de beroepen. Daarnaast zijn er bij de andere partijen samen nog 71 kandidaten waarvan we het beroep niet konden achterhalen. De lijsten van Groen worden dan ook buiten beschouwing gelaten bij de grafieken over beroepen. Grafieken 7, 8 en 9 houden dus enkel rekening met de kandidaten van PVV/VLD/OpenVld, CVP/CD&V, VU/N-VA, SP/sp.a en Vlaams Blok/Vlaams Belang tussen 1987 en 2019.

⁵ Alle percentages met de betrekking tot de beroepen zijn berekend op basis van alle kandidaten, dus met inbegrip van de beroeps politici of uittredende parlementsleden. Laatstgenoemde categorie wordt echter niet opgenomen in Grafiek 7.

Grafiek 7: Percentage van de verschillende beroepscategorieën op Kamerlijsten (met uitzondering van Agalev/Groen).

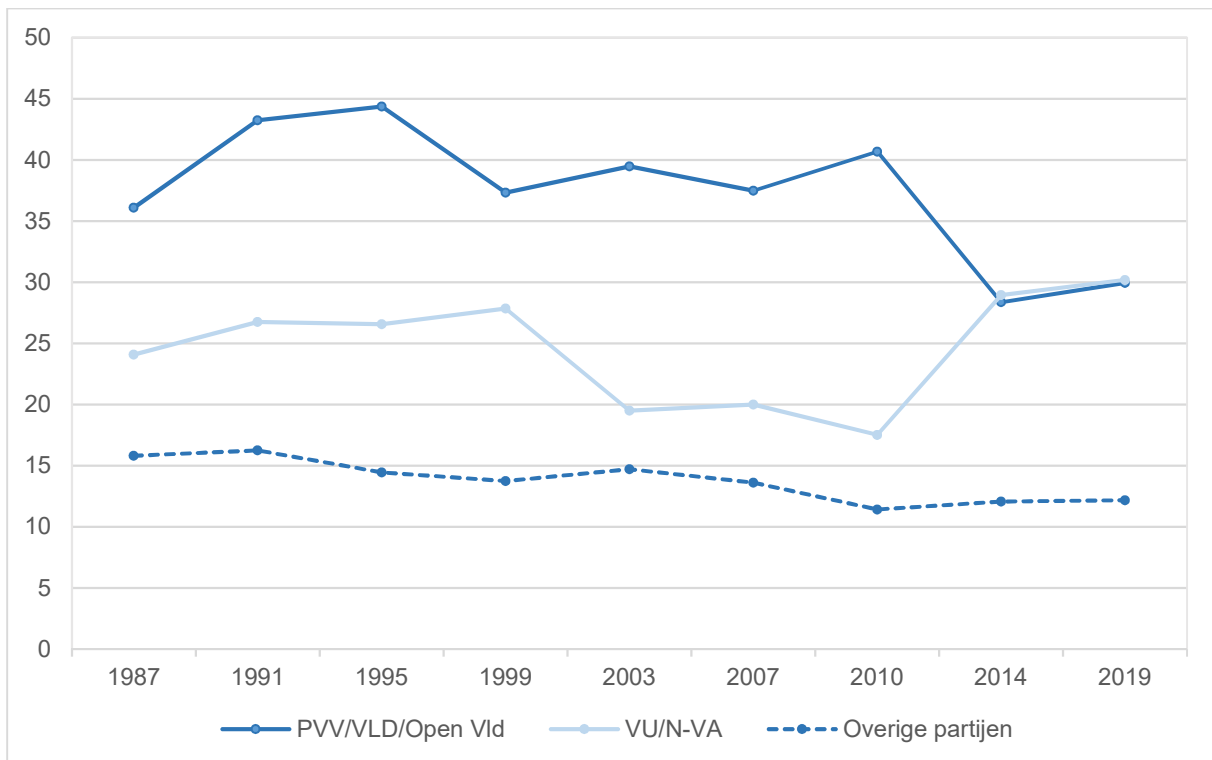
Het percentage arbeiders op de lijsten stijgt opnieuw lichtjes in 2019, van 2,8% in 2014 naar 3,5% in 2019. De verwachting is dat die beroepsgroep het sterkst vertegenwoordigd is op de socialistische lijsten, maar Grafiek 8 toont dat het percentage arbeiders traditiegetrouw het hoogst ligt bij Vlaams Belang (9,9%). Ook bij de vorige verkiezingen torende de uiterst-rechtse partij wat dat betreft ver boven de concurrenten uit. Enkel in 2007 was dit percentage gevoelig teruggefallen tot 3,5%. Sinds 2010 is er terug sprake van een serieuze toename, met 1,9 procentpunten meer in 2019 ten opzichte van 2014.

Bij sp.a ligt het percentage arbeiders een stuk lager dan bij het Vlaams Belang, al valt er in 2019 wel een opvallende stijging naar 5% op te tekenen. Enkel in 1991 hadden de Vlaamse socialisten meer arbeiders op de Kamerlijsten staan. Een en ander heeft misschien te maken met de concurrentie van PVDA op de linkerszijde. Wanneer we de uiterst linkse partij mee in rekening nemen, is het duidelijk dat zij de arbeiderspartij bij uitstek is met niet minder dan 16,5% arbeiders op de Kamerlijsten. Als we de PVDA-kandidaten meetellen stijgt het totale aantal arbeiders onder de kandidaten tot 5,8%.

Grafiek 8: Percentage arbeiders op Kamerlijsten, opgesplitst naar partij (met uitzondering van Agalev/Groen).

Het lijkt voor de hand te liggen dat vooral de liberale partijen een voorliefde koesteren voor kandidaten die als zelfstandige werkzaam zijn, of die een vrij beroep uitoefenen. De cijfers geven aan dat dit cliché ook klopt: sinds 1987 ligt het percentage zelfstandigen en vrije beroepen van de Vlaamse liberalen aanzienlijk hoger dan bij de overige partijen, met 1995 als hoogtepunt (Grafiek 9). In dat jaar behoorde 44,4% van de VLD-kandidaten tot deze beroepscategorie. Sinds de verkiezingen van 2014 ligt dit percentage een stuk lager, en ook in 2019 staan er 'slechts' 29,9% zelfstandigen en beoefenaars van vrije beroepen op de Kamerlijsten van de Vlaamse liberalen.

Dit percentage is nog steeds aanzienlijk hoger dan bij de meerderheid van de andere Vlaamse partijen, maar sinds 2014 krijgen de Vlaamse liberalen op dat vlak wel stevige concurrentie van N-VA. Net zoals bij de vorige Kamerverkiezing haalt N-VA in vergelijking met Open Vld in 2019 nipt meer zelfstandigen of kandidaten met een vrij beroep binnen (30,2% versus 29,9%). Grafiek 9 toont aan dat ook ten tijde van de Volksunie in de jaren negentig het aantal zelfstandigen en beoefenaars van vrije beroepen op de Vlaams-nationale Kamerlijsten vrij hoog lag. Na een terugval tussen 2003 en 2010 zijn de N-VA lijsten vanaf 2014 weer een stuk 'liberaler' te noemen.

Grafiek 9: Percentage zelfstandigen en vrije beroepen op Kamerlijsten, opgesplitst naar partij (met uitzondering van Agalev/Groen).

4. WOONPLAATS⁶

Partijen streven ook naar een zeker geografisch evenwicht op hun kandidatenlijsten. Ze willen dat de hele kieskring zoveel mogelijk is vertegenwoordigd. De kiezer moet liefst zoveel mogelijk 'nabije' kandidaten aantreffen, en de lokale sterkhouders moeten zoveel mogelijk stemmen opleveren. Een partij staat daarbij voor een strategisch dilemma: kiest ze ervoor om vooral uit te pakken met kandidaten uit grote centrumsteden, of probeert ze vooral om kandidaten te rekruteren uit kleinere gemeenten?

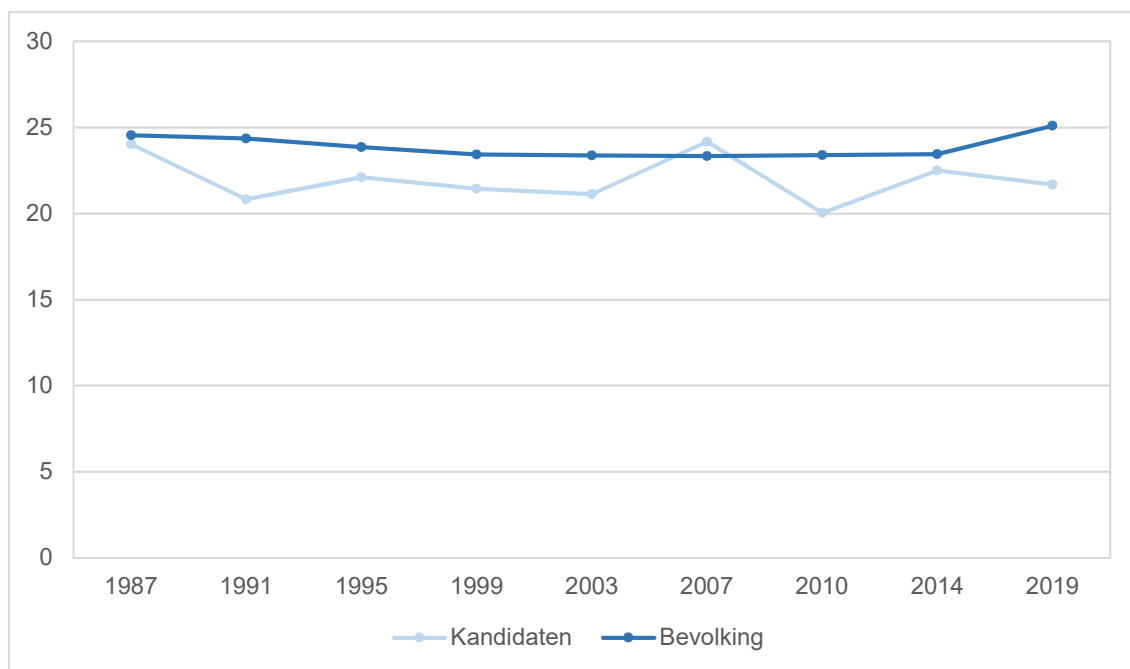
Het aandeel van de kandidaten afkomstig uit de centrumsteden schommelde de voorbije 32 jaar altijd tussen 20 en 25% (Grafiek 10). In 2019 is dit niet anders: 21,7% van de kandidaten op de Vlaamse Kamerlijsten woont in een van de dertien Vlaamse centrumsteden. Daarmee zijn de centrumsteden een stuk minder goed vertegenwoordigd dan wat we zouden verwachten op basis van hun aandeel in de totale bevolking van het Vlaams Gewest (25,1%).

Achter dit algemene percentage gaat heel wat variatie tussen de partijen schuil. Wanneer we de cijfers per partij bekijken (Grafiek 11), zien we dat Groen niet langer de meest 'verstedelijkte' Kamerlijsten presenteert aan de kiezers. In 2019 heeft sp.a met 28,7% namelijk net iets meer centrumstadkandidaten dan Groen (25%). Ook Vlaams Belang, dat tussen 1987 en 1995 steevast meer dan 30% van haar

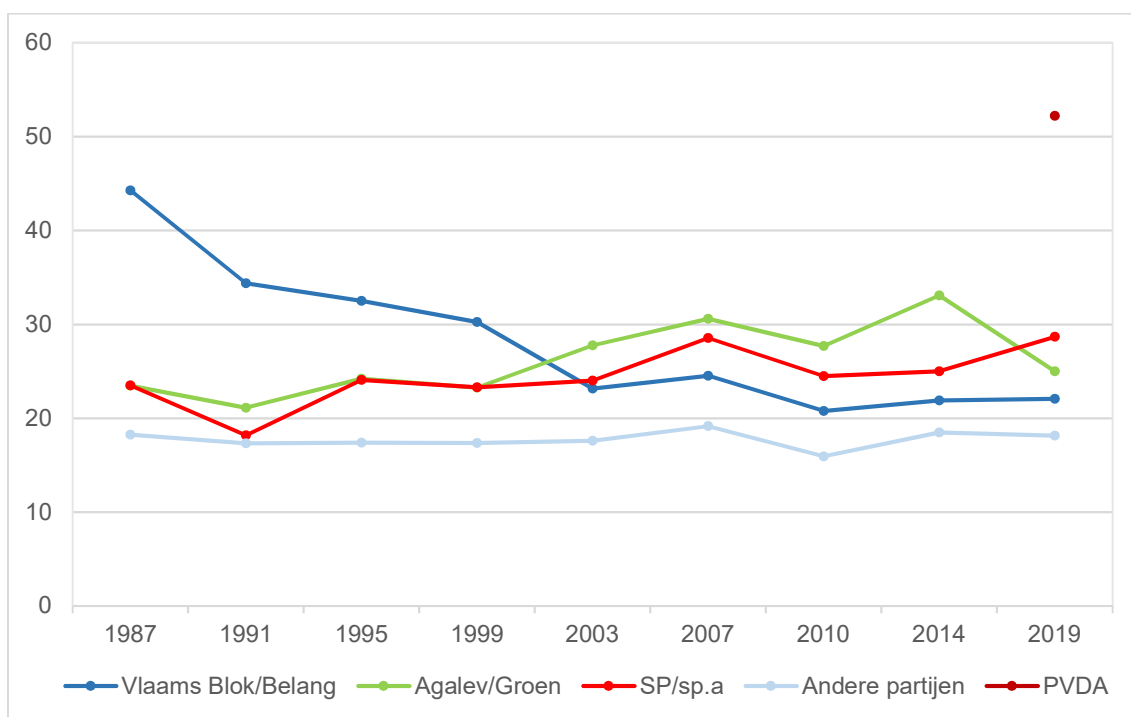
⁶ De cijfers over woonplaats betreffen enkel kandidaten uit het Vlaams Gewest. Voor wat betreft de periode 1987-2010 houden we voor Brussel-Halle-Vilvoorde dus enkel rekening met de kandidaten die in Halle-Vilvoorde wonen. Voor 2014 en 2019 laten we de kieskring Brussel buiten beschouwing.

kandidaten rekruteerde uit centrumsteden, heeft in 2019 nog steeds meer stedelijke kandidaten dan de andere Vlaamse partijen. Maar opnieuw is het PVDA dat de kroon spant, met maar liefst 52,2% kandidaten voor de Kamer die woonachtig zijn in centrumsteden.

Grafiek 10: Percentage kandidaten uit centrumsteden op Kamerlijsten, en aandeel van deze steden in de bevolking.

Grafiek 11: Percentage kandidaten uit centrumsteden op Kamerlijsten, per partij.

Vlaams Instituut voor Economie en Samenleving

Vlamingenstraat 83 - bus 3550
3000 Leuven, België

Gert-Jan Put
KU Leuven
gertjan.put@kuleuven.be
016 37 23 88

Bart Maddens
KU Leuven
bart.maddens@kuleuven.be
016 32 32 60

Copyright © 2019 @ de auteurs

U kan een elektronische versie van deze beleidspaper terugvinden op de website van VIVES.
<https://www.feb.kuleuven.be/VIVES>